

**ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального
управління Класичного приватного університету»**

СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА

ПРОГРАМА

**нормативної навчальної дисципліни
підготовки молодших спеціалістів
галузь знань – 23 Соціальна робота,
спеціальність – 231 Соціальна робота**

(Шифр за ОПП – ВСГЕ – 8)

Кіровоград

2016 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Соціологія права є фундаментальною дисципліною, її високе призначення проявляється у здатності осмислювати і описувати соціальні феномени, прогнозувати розвиток соціальних процесів, формувати науковий світогляд у громадян країни. Знання основ соціології дозволяє владним структурам, політичним партіям, вченим і рядовим громадянам діяти усвідомлено, науково прогнозуючи можливі наслідки своїх кроків. Найбільш актуальна задача соціології сьогодні – розробка теоретико-методологічних основ соціологічного знання на рівні міжнародних наукових стандартів; формування нових соціологічних парадигм. Оволодіння майбутніми фахівцями знаннями основ соціології є необхідною складовою частиною їх загально професійної освіти. Професійно-освітня програма передбачає наступні вимоги до зазначених знань та умінь.

Основна мета дисципліни полягає в тому, щоб сформуванню систему знань про основні поняття соціології, історію її становлення у світі та в Україні, усвідомлення сутності соціального життя та соціальної структури суспільства.

Мета навчальної дисципліни: опанування методики сучасного соціологічного аналізу суспільних відносин, знайомство студентів з науковими перспективами у галузі соціології,

Завдання навчальної дисципліни: ознайомлення з теоретичними основами сучасної соціології, набуття навичок організації і проведення конкретно-соціологічних досліджень і практичного ефективного використання їх результатів, вивчення елементарної соціальної структури та основ соціальної поведінки, формування цілісного уявлення про специфіку, об'єкт і предмет соціологічного знання, історію зарубіжної і вітчизняної соціології, перспективи її подальшого розвитку

В результаті засвоєння матеріалів курсу студент-магістр повинен **знати:**

- об'єкт, предмет і метод соціологічної науки взагалі та української зокрема, чітко оперувати і володіти її понятійно-категоріальним апаратом;
- основні світові соціологічні школи, концепції і напрями;

- історію формування предмета *соціології*, головні цілі використання соціологічного знання;

- основні типи механізмів соціокультурної регуляції *поведінки* та *соціального контролю*, соціальні ідеали, цінності, норми;

Вимоги до знань та вмінь

Знати:

- основні напрямки соціологічної думки;
- оточуюче соціальне середовище (структуру суспільства, її елементи та взаємозв'язок один з одним, як вони функціонують у сучасному суспільстві);
- історичні типи соціального упорядкування;
- типи людей, що відіграють особливу роль в сучасному суспільстві на даному етапі і тих, що йдуть їм на зміну (який відбір вони проходять, як формуються, як набувають свободи або підкоряються обставинам, яких людських якостей при цьому набувають тощо).

Вміти:

- бачити особливості сучасного світу в порівнянні з минулими історичними епохами;
- розрізнити механізми зміни даного суспільства, способи та засоби, що характерні для змін конкретного історичного суспільства;
- використовувати доступні методи соціологічного дослідження у своїй майбутній професії.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Форма навчання: денна

№ з/п	Назва теми	Години			
		Всього	Лекції	Практ.	С/р
1	Соціологія як наука і навчальна дисципліна	14	2	2	10
2	Історія зарубіжної і вітчизняної соціологічної думки	26	4	4	18
3	Суспільство як соціальна система	18	4	4	10
4	Соціальна структура та соціальна стратифікація	18	4	4	10
5	Особистість у системі соціальних зв'язків	14	2	2	10
	Разом	90	16	16	58

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Соціологія як наука

Соціологія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології. Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Основні функції соціології. Зв'язок соціології з іншими суспільними науками. Соціологія: що вона вивчає.

Суспільство як об'єкт дослідження соціології. Дискусії в соціологічній науці про предмет соціології. Типи соціальних законів. Категорії та поняття в соціології.

Тема 2. Історія зарубіжної та вітчизняної соціологічної думки

Виникнення і розвиток соціології як окремої науки. Основні етапи і напрями американської і західноєвропейської соціології ХХ ст. Соціологічна думка України. Соціологічна концепція Е.Дюркгейма. Соціологія М.Вебера. Соціологія П.Сорокіна. Соціологічні погляди М.М.Ковалевського. Соціологічні погляди І.Франка. М.Грушевський і українська соціологія.

Тема 3. Суспільство як соціальна система

Сутність та типологія суспільств. Розвиток суспільств. Суспільство як цілісність. Ознаки суспільства. Структурна композиція суспільства. Суспільство: механізми розвитку та руйнування. Типологія суспільств. Глобалізація та розвиток суспільства.

Сутність та основні елементи соціальної структури. Соціальна стратифікація: поняття та види. Соціальні групи як об'єкти і суб'єкти соціальних взаємин. Студентство як соціально-професійна група: джерела формування та її роль в сучасному українському суспільстві. Підприємці як соціально-професійна група. Ставлення до підприємництва та підприємців у сучасному українському суспільстві. Рівень престижності Вашої майбутньої професії та перспективи його змін. Причини та вияви дисфункцій соціальних інститутів. Трансформація системи соціальних інститутів в сучасній Україні

Тема 4. Соціальна структура та соціальна стратифікація суспільства.

Поняття соціальної спільності, її різновиди. Основні підходи до аналізу соціальної структури в історії соціології. Соціальна група – основна форма соціальних спільностей. Соціальна нерівність і соціальна стратифікація. Історичні типи соціальної стратифікації. Проблеми формування середнього класу в Україні. Альтернативи розвитку стратифікаційної структури українського суспільства. Соціальна мобільність та маргінальність. Основні канали і тенденції соціальної мобільності в сучасній Україні. Еволюція стратифікаційної системи українського суспільства. Багатство і бідність в сучасній Україні.

Тема 5. Особистість у системі соціальних зв'язків

Поняття особистості. Особливості соціологічного аналізу особистості. Соціалізація особистості: сутність, агенти, етапи. Соціальний статус і соціальні ролі особистості. Соціальна структура особистості. Соціальні регулятори діяльності та проблеми девіантної поведінки. Соціальні типи особистості. Нові тенденції взаємодії людини і суспільства у сучасних умовах. Поняття про особистість та її соціальну структуру. Співвідношення

понять індивід, індивідуальність, особистість. Природне і соціальне в людині. Особистість у системі соціальних зв'язків та відносин. Роль соціалізації у становленні особистості. Соціальний статус і система соціально-функціональних ролей особистості.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Вкажіть на місце соціології в системі гуманітарних наук.
2. Поясніть суть об'єкта і предмета соціології.
3. Що собою уявляє структура соціології?
4. Що уявляють собою спеціальні соціологічні теорії?
5. Розкрийте сутність теоретичної й прикладної соціології.
6. Вкажіть на місце емпіричних досліджень у структурі соціології.
7. Визначте й охарактеризуйте основні функції соціології.
8. Поясніть сутність соціальних відношень.
9. Визначте об'єктивні й суб'єктивні передумови становлення соціології як самостійної науки.
10. Перерахуйте й дайте короткі характеристики основним етапам розвитку соціології.
11. Охарактеризуйте класичний етап в розвитку соціології.
12. Розкрийте суть позитивізму в соціології.
13. Окресліть межі діяльності О. Конта – родоначальника соціології.
14. Розкрийте внесок К. Маркса в розвиток соціології.
15. Дайте характеристики основним рисам соціології Э. Дюркгейма й М. Вебера.
16. Назвіть основні напрямки соціології ХХ століття.
17. Розкрийте основні теоретичні концепції сучасної західної соціології.
18. Дайте характеристику суспільства як об'єкта соціологічного аналізу.
19. Що таке суспільство? Вкажіть на його ознаки.
20. Що уявляють собою інституційні основи суспільства.
21. Як Ви розумієте соціальну динаміку?
22. Назвіть основні теоретичні схеми історичного процесу.
23. Що уявляє собою соціальна структура суспільства?
24. Назвіть і охарактеризуйте основні типи соціальних груп.
25. Вкажіть на сутність і причини існування соціальної нерівності.
26. Розкрийте сутність концепції соціальної стратифікації.
27. Дайте характеристики головних критеріїв соціальної стратифікації.
28. Назвіть основні чинники трансформації соціально-класової структури України.
29. Розкрийте сутність і основні функції соціального інституту.
30. Охарактеризуйте основні типи соціальних інститутів.
31. Дайте характеристику політичним інститутам суспільства.
32. Дайте загальну характеристику інститутів соціалізації і культури.
33. Розкрийте поняття соціальної організації.
34. Вкажіть на основні ознаки соціальної організації.
35. Які типи соціальних організацій Ви знаєте?
36. Охарактеризуйте особистість як об'єкт вивчення соціології.
37. Що таке соціальний статус і соціальна роль особистості?
38. Що уявляє собою соціалізація особистості?
39. Назвіть основні детермінанти соціалізації особистості.

40. Розкрийте сутність і різновиди девіантної поведінки.
41. Розкрийте причини девіантної поведінки.
42. Дайте характеристики головним видам девіантної поведінки.
43. Назвіть основні критерії індивідуального пристосування до соціальних норм.
44. Що таке соціальна адаптація?
45. Перерахуйте й дайте загальні характеристики основним видам соціальних норм.
46. Розкрийте поняття соціального контролю.
47. Назвіть основні соціологічні ракурси вивчення сім'ї.
48. Розкрийте поняття сім'ї як соціального інституту.
49. Охарактеризуйте основні функції сучасної сім'ї.
50. Дайте загальну характеристику основним типам сімейних структур.
51. Вкажіть на сучасні тенденції розвитку сім'ї.
52. Розкрийте соціальні чинники розвитку шлюбно-сімейних стосунків.
53. Назвіть і окресліть головні чинники становлення соціології права.
54. Що вивчає соціологія права?
55. Що таке делінквентна субкультура?
56. Що таке правова соціалізація особи.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання знань студентів відбувається на підставі наступних критеріїв:

1) Правильність відповідей (правильне, достатньо глибоке викладення теоретичних понять курсу).

2) Рівень усвідомлення матеріалу курсу і самостійність суджень.

3) Новизна навчальної інформації, рівень використання наукових (теоретичних знань) і правових норм.

2. 5) Вміння користуватися засвоєними теоретичними положеннями.

Відповідь студента оцінюється і за формою, тобто з точки зору логічності, чіткості, виразності викладу навчального матеріалу.

“ВІДМІННО” ставиться студенту тоді, коли його відповідь бездоганна за змістом, формою, обсягом. Це означає, що студент у повній мірі з програмою засвоїв навчальний матеріал, викладений на лекціях, в підручниках, володіє знаннями, на заліках та семінарських заняттях дає чіткі відповіді на поставлені запитання, а також при рішенні завдань показує знання не лише основної але й додаткової літератури, нормативних джерел наводить власні судження, робить висновки, використовує знання з суміжних, галузевих дисциплін, вміє пов'язати вивчений матеріал з реальною дійсністю і легко використовує його для рішення практичних завдань. Мова студента повинна бути логічно обґрунтована і граматично правильна.

“ДОБРЕ” передбачає також високого рівня знань і вмінь. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять, правових норм, невеликі помилки у мові і стилі викладу.

“ЗАДОВІЛЬНО” передбачає наявність знань лише основного матеріалу; студент відповідає по суті питання і в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь не повна, нечітка, містить неточності, дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі, застосовуючи знання при рішенні практичних задач.

НЕЗАДОВІЛЬНО” ставиться, коли студент не знає значної частини матеріалу курсу, допускає суттєві помилки при висвітленні основних питань, при формулюванні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, не може провести зв'язок між теоретичним матеріалом і сучасною дійсністю, не може правильно вирішити конкретну задачу, зорієнтуватись в конкретній ситуації, робить велику кількість помилок в усній відповіді.

3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	

82-89	B	добре	зараховано
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арон Р. Этапы развития социологической мысли: Пер. с фр. – М., 1992.
2. Артемов Г. П. Политическая социология: Учеб пособие.- М.:Логос, 2000.- 279с.
3. Большой толковый энциклопедический словарь (Collins). - Т.1 (А-О) / Пер. с англ.- М.: Вече, Аст.1999. -544с.
4. Большой толковый энциклопедический словарь (Collins). - Т.2 (П-Я) / Пер. с англ.- М.: Вече, Аст.1999. -528с.
5. Вебер М. Соціологія. Загально історичні аналізи. Політика: Пер. з нім.- К.: Основи, 1998, -534с.
6. Веллмер А. Модели свободы в современном мире // Социо-Логос. Социология. Антропология. Метафизика. Вып.1. - М.: Прогресс, 1991. с. 11- 38.
7. Волков Ю. Г. Социология: Учеб для вузов / Под ред. Добренькова В.И. – М.:Гардарика, 1999.- 432с.
8. Гоголева А. В. Аддиктивное поведение и его профилактика: Учеб. Метод. Пособие. -2-е изд. стер. - М.: Моск. Психол.–соц. Ин – т; Воронеж: МОДЭК, 2003 -238с.
9. Дворецька Г. В. Соціологія: Навч. посіб. – 2-е вид., перероб і допов. – К.: КНЕУ, 2002. – 471с.

10. Дюркгейм Е. Соціологія і соціальні науки//Філософська і соціологічна думка.- К., 1992.-№5
11. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології/ від античності до початку ХХ ст.: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. -К.: Либідь.1993.-336с.
12. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість України 20ст./ Пер. з англ..-К.:Основи, 1997.- 424с.
13. Ларцев В. Социальные и культурные детерминанты формирования личности. Монография. – К.: “Принт -Экспресс”, 2002.- 430с.
14. Лукашевич М.П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Навч. посіб.для студ. вищ. навч. закл. – К.: Каравелла, 2004. - 464с.
15. Маркузе Г. Одномерный человек. – М.: «REFL - book», 1994. – 368с.
16. Нириг С. Свобода: обещание и угроза / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1966.-
17. Норберт Э. Общество индивидов/ Пер. с нем. – М.: Праксис, 2001. – 336с.
18. Огаренко В. М., Малахова Ж. Д. Социология малых групп: Учеб. для вузов: Пер. с укр.- Запорожье; ГУ”ЗИГМУ”, 2002. -206с.
19. Павліченко П.П., Литвиненко Д. А. Соціологія: Навч. посіб. для студ. не соціолог. спеціальностей. / Ред. В.В. Півень. – 2-е вид. – К.: Лібра, 2002.- 254с.
20. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. –К.: Наук. думка, 1996.-232с.
21. Примуш М.В. Загальна соціологія: Навч. посіб.для студ. вищ. навч. закл. – К.: Професіонал 2004.-590с.
22. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології. – К., 1995.
23. Сірій Є.В. Соціологія: Заг. теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії/ Навч. посібн.- К.: Атіка, 2004.- 480с.
24. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. В.Г. Городяненка.- К.:Видавничий центр „Академія”, 2005.- 560с.

25. Соціологія: Курс лекцій / За ред. І. С. Старовойта. –Тернопіль: Астон. 1999. – 176с.
26. Соціологія: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Городяненка. К. 2003. – 559с.
27. Соціологія: Підручник / За заг. ред. В.П.Андрущенко, М.І.Горлача К.-Х., 1998. – 624с.
29. Соціологія: Курс лекцій: Навч. посіб.для студ. вищ. навч. закл. освіти / За ред.. В. М. Пічі. – 2002. -310с.
30. Соціологія: короткий енцикл. словник / Під заг. ред.. В.І. Воловича. – К.: Укр. центр духовної культури, 1998. – 736с.
32. Соціологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів/ За ред. В.Г. Городяненка.- К.:Видавничий центр „Академія”, 2005.- 560с.
33. Соціологічна думка України: Навч. посібник/ М.В.Захарченко, В.Ф.Бурлачук, М.О.Молчанов та ін. – Заповіт, 1996.-424с.
34. Сулько В.С. Українська соціологічна думка в пошуках істини: (Зародження і становлення вітчизняної соціології в процесі нац. державотворення. Від найдавніших часів до кінця ХІХстоліття): Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., 2002. – 357с.
35. Черниш Н.Й. З історії розвитку соціології в Україні // Современное общество.-1993.-№1.
36. Филатова О.Г . История социологии: конспект лекций. – СПб. Изд –во Михайлова В.А., 2000. -64с.
37. Щепанский Я. Элементарные понятия социологии/Пер.с польск.- М.: Прогресс, 1969.-240с.
38. Яковлев А. М. Социальная структура общества: Учеб для студ. вузов.- М.: Экзамен, 2003.-384с.
39. Якуба О.О.Соціологія: Навч. посібник для студентів.- Харків: Константа, 1996.-191с.